

Олеся Олександрівна Корнійчук,

науковий співробітник науково-організаційного відділу
Державного науково-дослідного інституту митної справи
м. Хмельницький

Сергій Васильович Гайдук,

головний державний інспектор відділу кінологічного та ветеринарного
забезпечення Департаменту спеціалізованої підготовки та кінологічного
забезпечення Міндоходів,
м. Хмельницький

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА КІНОЛОГІЧНИХ КОМАНД МИТНИХ ОРГАНІВ МИТНОГО СОЮЗУ РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ, РЕСПУБЛІКИ БІЛОРУСЬ ТА РЕСПУБЛІКИ КАЗАХСТАН

У статті розглянуто питання професійної підготовки кінологічних команд митних органів Митного союзу Російської Федерації, Республіки Білорусь та Республіки Казахстан. Охарактеризовано систему навчання кінологічних команд митних служб цих держав.

***Ключові слова:** професійна підготовка; кінологічна команда; Митний союз; фахівці-кінологи; програма кінологічної підготовки.*

Постановка проблеми у загальному вигляді. У розвинутих країнах світу під час здійснення митного контролю фахівці-кінологи використовують службових собак з метою здійснення різних видів пошуку: наркотичних засобів, зброї, боєприпасів, вибухових речовин, тютюнових виробів, грошових знаків у вигляді банкнот тощо. Це, в свою чергу, вимагає належного професійного рівня кінологів, який формується на основі використання сучасної методології кінологічної підготовки. Отже, вивчення передового досвіду підготовки фахівців-кінологів та службових собак у зарубіжних країнах є необхідною передумовою розвитку кінологічного забезпечення діяльності Державної фіскальної служби України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано вирішення зазначеної проблеми та на які опираються автори. Питання професійної підготовки вітчизняних кінологів знайшло своє відображення у працях окремих науковців. Так, Виноград О. В. досліджував педагогічні умови формування професійних якостей військовослужбовців-кінологів у процесі навчання [1], Богданюк О. Д. вивчав проблеми підготовки майбутніх офіцерів-кінологів до професійної діяльності в Державній прикордонній службі України [2]. Критеріям оцінки службових собак, за якими їх відбирають для дресирування з пошуку наркотичних засобів та зброї присвятила увагу Була Л. В. [3]. Однак, враховуючи важливість митної складової зовнішньополітичної та зовнішньоекономічної діяльності України та її поліструктурність, державна митна справа є специфічною діяльністю держави та потребує відповідного кінологічного забезпечення. Проблеми професійної підготовки кінологічних команд митних органів зарубіжних країн для роботи у митних органах України не були предметом наукових досліджень вітчизняних науковців.

Метою статті є аналіз систем професійної підготовки кінологічних команд у митних органах держав – членів Митного союзу Російської Федерації, Республіки Білорусь та Республіки Казахстан (далі – Митний союз) з метою вивчення можливості імплементації успішного досвіду зарубіжних країн в систему підготовки кінологічних команд Державної фіскальної служби України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Митний союз був створений з метою забезпечення митного регулювання на єдиній митній території. Одним із завдань Митного союзу є виявлення, попередження і припинення адміністративних правопорушень і злочинів відповідно до законодавства держав – членів Митного союзу [4]. Кінологічне забезпечення є складовою частиною комплексного механізму боротьби з контрабандою наркотичних засобів, психотропних речовин, зброї, боєприпасів та вибухових речовин. Для успішного використання кінологічних підрозділів в протидії контрабанді

наркотичних засобів, психотропних речовин, зброї, боєприпасів та вибухових речовин дієвою передумовою є ефективна система професійної підготовки кінологічних команд (кінологічна команда – фахівець-кінолог із закріпленням за ним службовим собакою).

Найбільш активним суб'єктом у цьому напрямі є Російська Федерація.

Кінологічну діяльність у Федеральній митній службі Росії (далі - ФМС Росії) здійснюють: Центральна митниця (Кінологічний центр ФТС Росії); 7 кінологічних служб оперативних митниць (до складу яких входять три відділи: Інформаційно-аналітичний відділ, Відділ організації кінологічної діяльності, Відділ кінологічної підготовки) та 70 кінологічних відділів митниць [5].

Особи, що уперше приймаються на службу в митні органи на посади в якості фахівців-кінологів і які не мають кінологічної підготовки, в обов'язковому порядку отримують початкову професійну освіту на базі відділів кінологічної підготовки (кінологічних центрів) регіональних митних управлінь [6].

Навчання посадових осіб митних органів Кінологічної служби ФТС Росії проводиться в Інституті правоохоронної діяльності Російської митної академії на базі Центральної митниці (Кінологічного центру ФТС Росії) за наступними курсами:

підвищення кваліфікації посадових осіб митних органів Кінологічної служби ФМС Росії за програмою «Організація кінологічного забезпечення правоохоронної діяльності митних органів»;

підвищення кваліфікації посадових осіб митних органів Кінологічної служби ФМС Росії зі службовими собаками за програмою «Організація кінологічного забезпечення правоохоронної діяльності митних органів»;

професійна перепідготовка посадових осіб митних органів Кінологічної служби ФМС Росії зі службовими собаками за програмою «Організація кінологічного забезпечення правоохоронної діяльності митних органів» [7].

Зокрема, у 2012 році за програмами професійної перепідготовки та підвищення кваліфікації пройшли навчання 366 фахівців-кінологів і підготовлено 103 службові собаки, з них:

на базі Центральної митниці (Кінологічного центру ФТС Росії) 141 посадова особа кінологічних підрозділів митних органів і 37 службових собак;

в філіях Російської митної академії (Ростов, Владивосток) – 215 фахівців-кінологів і 61 службовий собака;

в Регіональному кінологічному навчальному центрі Всесвітньої митної організації при митній адміністрації Чехії – 7 посадових осіб кінологічних підрозділів митних органів і 5 службових собак;

в Науково-освітньому центрі Федеральної фінансової служби Німеччини в м. Нойндеттельзау – 3 посадових особи кінологічних підрозділів митних органів [5].

Підготовка службових собак включає в себе загальне та спеціальне дресирування. Подальше тренування здійснюється за місцем служби.

Дресирування службових собак здійснюється за планами, розробленими на весь період курсу дресирування і кожне заняття.

Фахівці-кінологи складають свої звіти про результати роботи, особливості поведінки собаки в щоденниках або журналах щоденного обліку роботи. Результати занять враховуються при складанні наступних планів.

За місцем роботи з кінологічними командами проводяться тренування згідно з місячним планом не менше трьох разів на тиждень, по 2 – 4 години в день в різних місцях, в різний час доби за різних погодних умов. Місячний план тренування складається начальником кінологічного відділу митного органу з урахуванням оперативної обстановки, що складається, рівня підготовки та призначення собак. У плані передбачаються заходи по усуненню недоліків, виявлених під час практичного використання собак.

З метою подальшого вдосконалення роботи фахівців-кінологів, вивчення і впровадження в практичну діяльність передового досвіду, підвищення рівня підготовки фахівців-кінологів і рівня натренованості службових собак,

визначення кращих кінологів щорічно проводяться змагання фахівців-кінологів на першість регіональних митних управлінь, на особисту і командну першість ФМС Росії відповідно до вказівки і рішення ФМС Росії [6].

Важливу роль в протидії контрабанді наркотичних засобів, психотропних речовин, зброї, боєприпасів та вибухових речовин у Центральній Азії відіграє кінологічне забезпечення митних органів Республіки Казахстан. Кінологічна служба митних органів Республіки Казахстан включає в себе: Регіональний Кінологічний центр Комітету митного контролю Міністерства Фінансів Республіки Казахстан при Всесвітній митній організації (далі - Кінологічний центр), Кінологічні відділи (відділення, служби) в Департаментах митного контролю (далі - ДМК) та митницях, базові розплідники при ДМК та митницях.

Підготовка фахівців-кінологів кінологічних підрозділів ДМК (митниць) здійснюється:

в Кінологічному центрі на спеціальних курсах з підготовки фахівців-кінологів та службово-розшукових собак для роботи по пошуку наркотичних засобів, вибухових речовин і зброї;

на стажуваннях, нарадах і семінарах, що проводяться Кінологічною службою;

на курсах підвищення кваліфікації керівного складу підрозділів Кінологічної служби;

в ДМК і митницях – на навчальних зборах, семінарах і в ході тренувальних занять.

Кінологи, що пройшли підготовку з службового собаківництва у Збройних силах, прикордонних і внутрішніх військах Республіки Казахстан і країн СНД, клубах службового собаківництва, проходять обов'язкову перепідготовку в Кінологічному центрі.

Підбір кандидатів для проходження курсу навчання (перепідготовки) в Кінологічному центрі здійснюється Кінологічною службою спільно з Управлінням кадрів Комітету митного контролю за поданням кінологічних підрозділів ДМК (митниць).

Фахівці-кінологи для підготовки та перепідготовки відряджаються до Кінологічного центру із закріпленими за ними собаками, придатними до дресирування для розшукової служби. За відсутності у кінолога, який направляється на підготовку або перепідготовку, службового собаки в Кінологічному центрі за ним здійснюється закріплення наявного у розпліднику собаки. По закінченню підготовки (перепідготовки) службовий собака передається в ДМК (митницю) за місцем служби фахівця-кінолога.

Після закінчення підготовки, екзаменаційна комісія з числа посадовців Кінологічного центру в ході випускних іспитів оцінює рівень теоретичної підготовки фахівців-кінологів, а також проводить випробування службово-розшукових собак.

Після закінчення курсів випускникам, що успішно склали іспити, присвоюється кваліфікація «фахівець-кінолог 3 класу» і видається Сертифікат встановленого зразка. В подальшому фахівці-кінологи проходять стажування в Кінологічному Центрі, в ДМК і митницях (в процесі навчання) та за місцем роботи.

Обсяг та зміст стажування в Кінологічному центрі, в ДМК і митницях визначається навчальними програмами, затвердженими начальником Кінологічного центру, за місцем роботи визначається начальником Кінологічного відділу (головним фахівцем відділення/служби) ДМК (митниці), начальником розплідника.

Стажування за місцем роботи проходить під контролем керівника Кінологічного відділу (головного фахівця відділення/служби) митниці або досвідчених фахівців-кінологів в тих умовах і обстановці, в яких надалі будуть працювати фахівці-кінологи.

Тривалість навчальних зборів, семінарів і стажувань визначається начальниками Кінологічних відділів (головними фахівцями відділень/служб) і затверджується начальником Кінологічного центру.

Після закінчення навчальних зборів знання і навички працівників Кінологічної служби, а також рівень підготовки службово-розшукових собак перевіряються екзаменаційною комісією, яка створюється керівництвом Кінологічного центру, кінологічних підрозділів ДМК (митниць). Про визначення рівня підготовки кожного собаки складається акт.

В цілях підвищення підготовки і професійної майстерності посадовців Кінологічної служби, обміну досвідом роботи, виявлення кращих кінологів, а також поліпшення підготовки службово-розшукових собак, один раз в рік проводяться республіканські змагання фахівців Кінологічної служби [9].

Підготовка собак до розшукової служби здійснюється в Кінологічному центрі, спеціальних навчально-тренувальних центрах країн СНД і кінологічних центрах країн далекого зарубіжжя. Підготовка включає в себе загальне, спеціальне дресирування і подальше тренування.

Тренування розшукової собаки проводиться 2 рази на тиждень (по 3 години на день) на різних ділянках митного контролю і в різний час доби. План тренування службової собаки на місяць складається фахівцем-кінологом з урахуванням оперативної обстановки, яка склалася, ступеня підготовленості й призначення собаки (для виявлення наркотичних засобів, для роботи по запахам вибухових речовин і зброї), а також з урахуванням особливостей його поведінки.

В Республіці Білорусь організація підготовки та використання службових собак з метою припинення незаконного переміщення наркотичних засобів, психотропних, спиртотмісних і вибухових речовин, а також зброї та тютюнових виробів через митний кордон покладається на кінологічну службу Державного митного Комітету Республіки Білорусь (далі – ДМК) [10].

Усі вперше прийняті співробітники митних органів Республіки Білорусь направляються на курси первинної професійної підготовки з елементами дистанційного навчання, яке здійснюється на базі Державного інституту

підвищення кваліфікації і перепідготовки кадрів митних органів Республіки Білорусь.

Програма курсів включає актуальні питання теорії і практики діяльності митних органів: систему і зміст нормативних правових актів, що регулюють порядок переміщення товарів і транспортних засобів через митний кордон.

Після цього співробітники кінологічних підрозділів проходять навчання з курсу спеціальної підготовки співробітників-кінологів. Раніше спеціальна підготовка проводилася відділом кінологічної служби Мінської центральної митниці і Кінологічним центром Державного прикордонного комітету. З 2013 року організація і проведення курсів спеціальної підготовки покладені на установу освіти «Державний інститут підвищення кваліфікації і перепідготовки кадрів митних органів Республіки Білорусь».

Голова Державного митного комітету Республіки Білорусь О. Шпилевський у своєму виступі зазначив, що Митні відомства Білорусі та Росії вважають за необхідне прийняти програму Союзної держави «Розвиток кінологічних служб митних органів Республіки Білорусь і Російської Федерації». Суть проблеми в тому, що у білоруських митників, незважаючи на існуючу на високому рівні кінологічну школу, немає власного центру службового собаківництва, хоча потреба в застосуванні собак в роботі митних органів велика, пояснив керівник відомства. У свою чергу глава Федеральної митної служби Росії А. Бельянінов зазначив, що в Росії митники приділяють велику увагу спільній роботі з кінологами. «Собаки показують досить ефективну роботу, і нам хотілося б, щоб у білоруських колег, що лідирують за багатьма напрямками у розвитку митної діяльності, також був створений кінологічний центр» - додав він. [9].

Після закінчення курсу навчання кінолог здає теоретичний і практичний іспити. Практичний іспит кінолог складає із службовим собакою. При успішній здачі нормативів службовий собака допускається до розшукової роботи.

Надалі для підвищення рівня кваліфікації, ознайомлення з новими методичними розробками, розширення сфери залучення службових собак,

виправлення помилок в роботі з собаками – відділом кінологічної служби Мінської центральної митниці проводяться навчально-тренувальні двотижневі збори. Кожен кінолог не менше одного разу в рік бере участь в навчально-тренувальних зборах.

Раз на рік згідно з планом проводяться змагання серед кінологів митних органів Республіки Білорусь. За результатами змагань затверджується збірна команда митних органів Республіки Білорусь для участі в міжнародних, міжвідомчих змаганнях.

Підготовка собак включає в себе загальне, спеціальне дресирування і подальше тренування.

Дресирування здійснюється відповідно до програм, розроблених на весь курс дресирування та проводиться відповідно до рекомендацій, викладених у методичних посібниках.

Тренування службових собак проводиться згідно місячного плану 1 раз на тиждень в умовах, близьких до відповідних ситуацій. План тренування може формуватися як індивідуально на кожного собаку, групу собак тощо. Натренованість службових собак перевіряється 1 раз на рік під час планових перевірок, що проводяться відділом кінологічної служби Мінської центральної митниці.

Значну роль у розвитку кінологічної діяльності країн Митного союзу відіграє Всесвітня митна організація (ВМО) за сприянням якої було створено ряд регіональних кінологічних центрів. Зокрема, 30 червня 2012 року відбулося підписання Меморандуму про взаєморозуміння між Всесвітньою митною організацією і Федеральною митною службою Росії «Про створення Регіонального навчального кінологічного центру Всесвітньої митної організації в Московській області, Російській Федерації». А в 2004 році було відкрито Кінологічний центр Комітету митного контролю Міністерства фінансів Республіки Казахстан - Регіональний кінологічний центр ВМО.

Наявність статусу Регіонального кінологічного центру дозволяє більш повно задіяти потенціал кінологічних підрозділів для протидії з контрабандою

наркотичних засобів, психотропних речовин, зброї, боєприпасів та вибухових речовин, дає правові підстави для сприяння в підготовці фахівців-кінологів і собак у митних службах країн ВМО, дозволяє істотно удосконалити кінологічну діяльність [10].

Велике значення для розвитку підготовки й використання кінологічних команд країн – членів Митного союзу відіграло започаткування в 2011 році щорічних Міжнародних змагань з багатоборства на першість кінологічних структур митних служб держав – учасниць СНД (2011 – Москва, 2012 – Баку, 2013 – Бішкек) [8].

Висновки. Система підготовки кінологічних команд митних органів кожної з країн-членів Митного союзу характеризуються рядом спільних рис: порядок організації підготовки та використання кінологічних команд, вимоги до дресирування та тренування службових собак.

Важливим напрямом розвитку кінологічної діяльності митних органів Митного союзу є участь у міжнародних заходах. Це і співпраця з ВМО, і участь у міжнародних програмах підготовки кінологічних команд, і залучення кінологічних команд до міжнародних змагань.

Напрямами подальших досліджень є вивчення досвіду підготовки та використання кінологічних команд митних органів інших зарубіжних країн.

Список використаної літератури

1. Виноград, О. В. Педагогічні умови формування професійних якостей військовослужбовців-кінологів у процесі навчання : дис. ... канд. пед. наук : 20 02 02 / Виноград Олександр Васильович. – Хмельницький. – 2001. – 187 с.

2. Богданюк О.Д. Формування готовності до професійної діяльності у майбутніх офіцерів-кінологів Державної прикордонної служби : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 “Теорія і методика професійної освіти” / О. Д. Богданюк ; Нац. акад. Держ. прикордон. служби України імені Б. Хмельницького. – Хмельницький, 2007. – 20 с.

3. Була, Л. В. Оцінка службових собак, які дресируються по пошуку наркотичних засобів та зброї : автореф. дис... канд. с.-г. наук: 06.02.01 / Була Людмила

Валер'янівна : УААН, Ін-т розведення і генетики тварин. – с. Чубинське Київської області, 2009. – 20 с.

4. Таможенный кодекс Таможенного союза. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.tsouz.ru/Docs/Kodeks3/razdel1/Pages/tkg11.aspx>

5. Материалы по результатам проведения научно-практической конференции по теме: «Актуальные проблемы организации эффективного противодействия специалистами-кинологами таможенных органов контрабанде наркотических средств и их прекурсоров, перспективы и способы совершенствования этой деятельности». – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://cs539413.vk.me/u36340980/docs/d2f9107f7742/Aaktualnye_problemy_text_03_14.docx?extra=АН2ХарСА_cY3h-vbyrjKeuzmNh0iGzDgduXxhwzAkfx96_QlRDO6f-sHnNG_77F3eNDHWigmDaHn8fdShuklMTSttE0uRV5w

6. Об утверждении Наставления по организации кинологической деятельности таможенных органов Российской Федерации – [Электронный ресурс]: приказ [издан ФТС РФ от 07.04.2009 N 635] – Режим доступа: <http://www.alppp.ru/law/vneshneekonomicheskoe-pravo--tamozhnja/tamozhennoe-delo/75/prikaz-fts-rf-ot-07-04-2009--635.pdf>

7. Подготовка кадров. Центральная таможня. Кинологический центр ФТС России. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://kfts.avesystems.ru/index.php/deyatelnost/podgotovka-kadrov>

8. В ФТС России проходит второй Всемирный кинологический форум. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://pets-top.ru/threads/ii-Всемирный-кинологический-форум-таможенных-органов-28-30-05-13-Москва.1422/>

9. Таможенники Беларуси и России намерены развивать кинологическую службу. Государственный таможенный комитет Республики Беларусь. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://gtk.gov.by/ru/press-center/news/tamozhenniki-belarusi-i-rossii-namereny-razvivat-kinologicheskuyu-sluzhbu_i_4477.html

10. Вступление в ВТО требует гармонизации таможенных процедур. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://planeta-orion.com/show_news_3721.html

Рецензент: кандидат педагогических наук Миропольська О.В.

Стаття надійшла до редакції 21.08.2014

Корнийчук О. А., Гайдук С. В. Профессиональная подготовка кинологических команд таможенных органов Таможенного союза Российской Федерации, Республики Беларусь и Республики Казахстан

В статье рассмотрены вопросы профессиональной подготовки кинологических команд таможенных органов Таможенного союза Российской Федерации, Республики Беларусь и Республики Казахстан. Охарактеризована система обучения кинологических команд таможенных служб этих государств.

Ключевые слова: профессиональная подготовка; кинологическая команда; Таможенный союз; специалисты-кинологи; программа кинологической подготовки.

Korniichuk O. O., Haiduk S. V. Professional Training of Customs Canine Teams of the Customs Union of Russia, Belarus and Kazakhstan

Dog handlers in developed countries use dogs during the customs control to implement different types of search for: narcotics, weapons, ammunition, explosives, tobacco, bank notes etc. Therefore it requires proper professional level of dog handlers which is based on the use of modern methodology of canine training. Thus, study of best practices of training of dog handlers and dogs in foreign countries is a prerequisite of dog support for the State Fiscal Service of Ukraine.

The aim of the article is to analyse training systems of customs canine teams of member-states of the Customs Union of Russia, Belarus and Kazakhstan (hereinafter - the Customs Union) in order to study the possibility of implementing successful experience of foreign countries into the training system of canine teams of the State Fiscal Service of Ukraine.

The issues of professional training of customs canine teams of the Customs Union are considered in the article. In particular, the characteristics of the training system of customs canine teams of these countries are given here. The training procedure for dog handlers newly employed to the customs bodies of the State Customs Service of Russia has been analyzed. In addition, considerable attention is paid to the study of practical aspects of dog training.

The article summarizes the main aspects of training dog handlers of canine services of customs bodies of the Republic of Kazakhstan as well as organizational and practical aspects of training of canine teams of customs bodies of the Republic of Belarus.

In the research it has been determined that the training system of customs canine teams of each of the member-countries of the Customs Union is characterized by a number of common features: the procedure for organization of training and use of canine teams, requirements to dog training.

An important area of the development of canine activity of customs bodies of the Customs Union is participation in international events. It implies cooperation with the WCO, participation in international programs of training of canine teams, and involving canine teams into international competitions.

Keywords: professional training; canine team; Customs Union; dog handlers; canine training program.